

Aktuální informace

Ústavu zdravotnických informací a statistiky
České republiky

Praha 12.5.2004

32

Činnost oboru tuberkulózy a respiračních nemocí v roce 2003

Ambulantní pracoviště tuberkulózy a respiračních nemocí (TRN) bez ohledu na zřizovatele včetně ambulantních oddělení TRN nemocnic vyplňují ke konci každého roku statistický výkaz A (MZ) 1-01, který je součástí programu statistických zjišťování Ministerstva zdravotnictví. Prostřednictvím tohoto výkazu je statisticky mapována činnost oboru za účelem získání informací o počtu poskytnutých ošetření, počtu zde pracujících lékařů a středních zdravotnických pracovníků (SZP), o osobách ohrožených zvýšeným rizikem dýchacího onemocnění, počtu mužů, žen a dětí pod stálým lékařským dohledem (dispenzarizovaných), počtu očkovaných osob aj. Na základě těchto dat je možné vyhodnocovat zdravotní stav obyvatelstva v souvislosti s respiračními onemocněními a zároveň odhadovat potřeby zajištění zdravotní péče.

V roce 2003 bylo do statistického šetření zahrnuto 299 oddělení TRN (292 v roce 2002) tj. 99,3 % všech zpravodajských jednotek. Na odděleních TRN pracovalo 459 lékařů a 715 SZP (320,0 lékařů a 638,79 SZP v přepočtených počtech - úvazcích včetně smluvních pracovníků). Ve stavu lékařů došlo k nepatrnému nárůstu, naopak ve stavu SZP byl zaznamenán mírný pokles proti roku 2002. Na odděleních TRN bylo provedeno 2 022 131 ošetření a vyšetření, BCG očkování a tbk testů (o 1,7 % méně než v roce předchozím). Jeden lékař poskytl v průměru 6 319 ošetření/vyšetření, na 10 tis. obyvatel připadlo v průměru 1 980 výkonů lékařů TRN. Největší objem péče byl stejně jako v minulých letech věnován dispenzarizovaným osobám, v roce 2003 bylo pod stálým lékařským dohledem 464 337 osob, téměř o 4 % více než v roce předchozím. Nejvíce osob bylo dispenzarizováno pro chronickou bronchitis (124 199 mužů a 91 110 žen) a astma bronchiale (51 420 mužů, 62 404 žen), u obou těchto typů onemocnění došlo k nárůstu počtu postižených, u astma bronchiale o 3 %, u chronické bronchitis dokonce o 9 % ve srovnání s rokem 2002. Dalším nejčastějším případem dýchacích potíží spojených s dispenzarizací bylo zánětlivé onemocnění plic (38 824 osob), počet dispenzarizovaných pro zánět plic se mírně snížil (o 3 %) proti předchozímu roku. Nejzávažnějším onemocněním jsou zhoubné novotvary plic, počet dispenzarizovaných činil 16 570 u ověřených novotvarů a 1 739 u neověřených novotvarů, v obou kategoriích došlo k nárůstu, a to o 6 % resp. o 5 %. Celkově počet dispenzarizovaných mužů, žen i dětí vzrostl, na tomto růstu se podílela v rozsahu 1 až 9 % téměř všechna sledovaná onemocnění, pouze počet osob dispenzarizovaných pro zánět plic se mírně snížil. Podíl nově přijatých osob činil 13,7 % a o několik desetin procenta meziročně vzrostl. Příznivě se dá hodnotit skutečnost, že s nejfatálnějším

onemocněním, zhoubným novotvarem dýchacího ústrojí, nebylo dispenzarizováno žádné dítě ve věku do 14 let.

Oddělení TRN provedla 117 626 BCG očkovaní, nejpočetnější skupinou očkovaných byly děti ve stáří 11 let (68 %), dále děti ve stáří 2 let (14 %), novorozenci (12 %) a ostatní osoby (6 %). Celkově se počet očkovaných proti roku 2002 snížil o 10 % v důsledku zejména nižšího početního zastoupení dětské populace. Komplikace po vakcinaci mělo 902 osob (0,8 %). Tuberkulínovému testu se podrobilo 183 781 osob, převážně dětí. Očkovanost novorozenců dosáhla 99 % (neočkovaných novorozenců bylo jen 1 078).

Oddělení TRN sledují osoby se zvýšeným rizikem plicního onemocnění tzn. kuřáky s vysokým konzumem cigaret (více než 20 cigaret denně po dobu nejméně 20 let, popř. ve věku nad 45 let), dále osoby, které přišly do styku s tuberkulózou nebo jinou mykobakteriózou, osoby (jsou to muži) s profesionální expozicí kancerogenů, osoby (rovněž muži) s dysplastickými buňkami ve sputu. V roce 2003 se podrobilo v této souvislosti vyšetření 207 032 lidí, tj. o 4,5 % více než v roce 2002. Nejpočetnější sledovanou rizikovou skupinou byli kuřáci (131 821) a lidé ohrožení tuberkulózou nebo mykobakteriózou (66 936), počet sledovaných osob s rizikem plicního onemocnění se zvýšil proti roku 2002 o 2 %. Tradičně jsou více ohroženi i postiženi plicními onemocněními muži (poměr dispenzarizovaných mužů a žen je 1,3 : 1).

Činnost oddělení TRN nezaznamenala v roce 2003 žádnou výraznou změnu proti předchozímu roku; velmi mírně se snížil celkový objem výkonů pracovišť TRN zejména v důsledku nižšího počtu osob, které se podrobily BCG očkovaní a tbk testům. Na druhou stranu ale přibýlo dispenzarizovaných osob s onemocněním dýchacího ústrojí a osob vyšetřených kvůli zvýšenému ohrožení těmito nemocemi. Z hlediska nemocnosti velmi mírně přibýlo nově přijatých osob sledovaných pro zhoubný novotvar dýchacího ústrojí, osob s onemocněním chronická bronchitis, astma bronchiale, emfyzém plic, bronchiektázie, sarkoidóza, pneumokonióza, difúzní plicní fibróza, alergická alveolitis, nenádorové onemocnění pohrudnice, nemoci plicního oběhu a následných oběhových změn i jiných netuberkulózních onemocnění. Zlepšení zdravotního stavu ve smyslu nižšího počtu nově přijatých dispenzarizovaných se projevilo pouze u zánětlivého onemocnění plic. Dá se říci, že nemoci ovlivněné životním prostředím a rovněž tak naším rizikovým chováním jsou nenápadně „na postupu“. Nejvíce lidí „bezohledných“ ke svému zdraví a lidí, kteří pracovali v agresivním pracovním prostředí je podle počtu vyšetřených osob se zvýšeným rizikem na 100 tis. obyvatel v Moravskoslezském kraji, Hl. m. Praze a Ústeckém kraji. Nejvíce nemocných pod lékařským dohledem na 100 tis. obyvatel bylo v Hl. m. Praze, Moravskoslezském kraji a Plzeňském kraji.

Vypracovala: Ing. Alena Ondračková

**Osoby dispenzarizované pro netuberkulózní onemocnění dýchacího ústrojí (DÚ)
Česká republika 2003**

Onemocnění, Diagnóza MKN 10	Celkem		z toho			
			děti (0-14 let)		osoby nově přijaté	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Zhoubné novotvary DÚ ověřené cytologicky nebo histologicky (C33, C34,0-9, C39.9)	11 989	4 581	0	0	3 680	1 391
Neověřené zhoubné novotvary DÚ	1 155	584	0	0	377	210
Nezhoubné novotvary DÚ (D14.2-4, D19.0)	2 073	1 859	1	1	233	200
Zánětlivá onemocnění plic (J12.0-9, J13, J14, J15.0-9, J16.0-8, J17.0-8, J18.0-9)	23 214	15 610	497	358	6 846	4 892
Chronická bronchitida (J41.0-8, J42, J44.0-9)	124 199	91 110	127	72	12 520	8 195
Astma bronchiální (J45.1-9, J46)	51 120	62 404	1 055	779	6 988	8 545
Emfyzém plic (J43.0-9)	6 805	3 505	4	0	987	505
Bronchiektázie (J47)	2 485	1 888	3	5	195	118
Sarkoidóza (D86.0-2)	2 981	5 007	0	2	265	376
Pneumokoniózy (J60, J61, J62.0-8, J63.0-8, J64, J65, J66.0-8)	14 233	519	0	0	530	50
Difúzní plicní fibrózy a alergická alveolitis (J67.0-9, J84.0-9)	2 478	2 674	2	4	364	379
Nenádorová onemocnění pohrudnice J86.0-9, J90, J91, J92.0-9, J93.0-9, J64, J94.0-9)	5 052	2 970	7	4	613	409
Následky oběhových změn (I26.0-9, I27.0-9, I28.0-9)	3 839	2 790	0	3	546	399
Jiná netuberkulózní onemocnění DÚ se závažným průběhem (J68.0-9, J69.0-8, J7,0-9, J80, J96.0-9, J98.0-4,6-9)	10 165	7 048	237	231	2 121	1 675
Celkem	261 788	202 549	1 933	1 459	36 265	27 344

Počet ošetření/vyšetření na odděleních TRN v krajích ČR a zaměstnanci oddělení

Kraj	Počet ošetření/vyšetření				Zaměstnanci (přepočtené počty)	
	celkem	z toho očkování	na 100 tis. obyvatel	na 1 lékaře	lékaři	SZP
Hl. m. Praha	301 383	13 965	25 857	5 666	53,19	102,94
Středočeský	210 662	18 453	18 548	7 381	28,54	74,89
Jihočeský	86 373	9 679	13 808	5 587	15,46	26,89
Plzeňský	150 157	6 410	27 296	5 615	26,74	45,55
Karlovarský	59 014	5 108	19 397	6 550	9,01	15,97
Ústecký	183 171	6 834	22 314	6 463	28,34	52,78
Liberecký	66 378	3 883	15 519	6 598	10,06	25,65
Královéhradecký	80 252	3 749	14 656	4 852	16,54	25,84
Pardubický	92 873	7 804	18 373	5 328	17,43	30,74
Vysočina	92 748	6 557	17 922	6 427	14,43	30,10
Jihomoravský	196 976	9 582	17 547	6 535	30,14	56,78
Olomoucký	101 028	7 029	15 877	6 183	16,34	30,95
Zlínský	114 936	7 028	19 419	7 051	16,30	39,96
Moravskoslezský	286 180	11 545	22 708	7 437	38,48	79,75
ČR	2 022 131	117 626	19 803	6 299	321,00	638,79

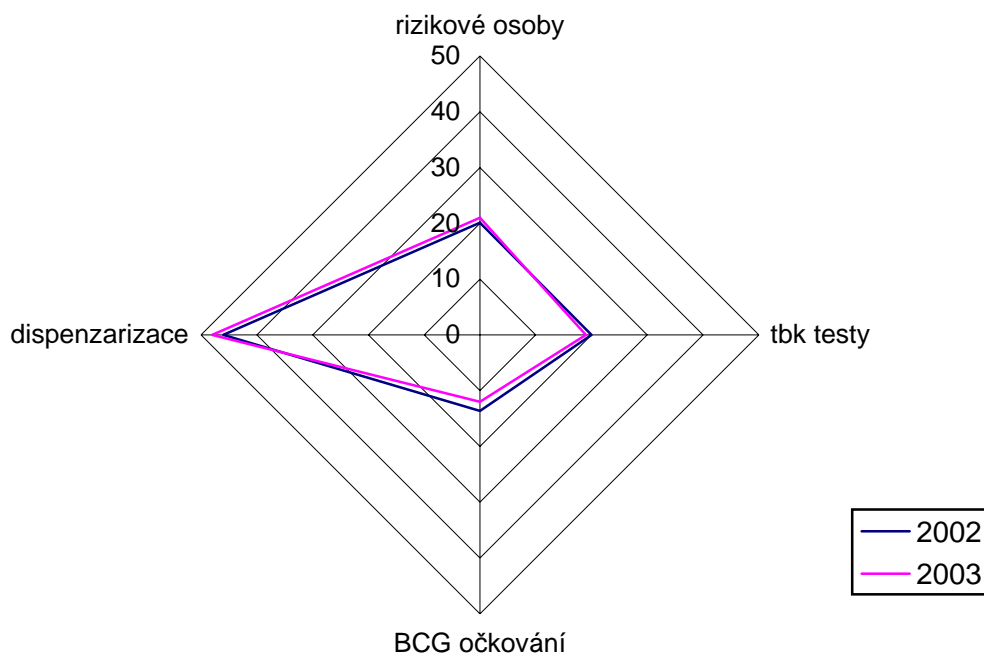
**Osoby dispenzarizované pro onemocnění dýchacího ústrojí v krajích
na 100 tis. obyvatel**

Kraj	Celkem	z toho pro					
		zhoubné novotvary	zánětlivá onemocnění	chronická bronchitida	astma bronchiale	pneumo- koniózy	ostatní
Hl. m. Praha	6 277,2	555,7	352,5	2 635,1	1 819,1	16,0	898,9
Středočeský	4 392,5	106,9	445,4	1 999,8	1 114,3	27,6	698,5
Jihočeský	2 906,1	116,7	181,1	1 278,4	950,5	9,0	370,4
Plzeňský	5 118,4	92,5	525,5	2 237,7	1 494,6	143,8	624,2
Karlovarský	4 623,8	183,4	699,8	1 849,1	1 201,0	10,2	680,4
Ústecký	4 315,4	136,2	391,0	2 211,9	1 094,9	48,4	433,0
Liberecký	2 661,8	115,0	421,3	1 109,1	523,2	11,5	481,6
Královéhradecký	4 052,1	146,8	130,2	2 100,8	1 168,6	98,6	407,1
Pardubický	3 563,7	126,2	227,5	1 544,5	1 284,3	20,4	360,8
Vysočina	4 369,8	125,8	505,3	2 114,7	929,3	25,1	669,6
Jihomoravský	4 446,8	196,4	378,4	2 390,4	912,6	33,4	535,5
Olomoucký	3 019,7	101,4	259,6	1 784,5	294,5	22,3	557,4
Zlínský	4 601,2	94,1	423,1	2 117,4	1 154,8	86,7	725,2
Moravskoslezský	5 942,0	135,8	445,1	2 544,8	1 107,9	882,7	825,7
ČR	4 547,2	179,3	380,2	2 108,5	1 111,7	144,5	623,0

Osoby se zvýšeným rizikem onemocnění TBC nebo plicní rakovinou

Kraj	Celkem	na 100 tis. obyv.	Osoby se zvýšeným rizikem				
			TBC a mykobakt.	z toho děti	silní kuřáci	s dyspl. buňkami	s prof. expozicí
Hl. m. Praha	22 071	1 893,6	6 929	552	15 089	5	48
Středočeský	23 702	2 086,8	5 574	340	16 757	292	1 079
Jihočeský	10 393	1 661,4	2 277	54	7 460	42	614
Plzeňský	13 746	2 498,8	6 266	448	7 167	10	303
Karlovarský	7 262	2 386,9	1 876	280	5 212	1	173
Ústecký	29 571	3 602,4	6 022	293	22 351	46	1 152
Liberecký	8 029	1 877,2	3 377	127	4 581	13	58
Královéhradecký	13 229	2 416,0	2 471	180	10 465	14	279
Pardubický	7 266	1 437,4	3 164	150	3 836	52	214
Vysočina	6 368	1 230,5	2 781	109	3 073	53	461
Jihomoravský	11 533	1 027,4	4 704	101	6 477	3	349
Olomoucký	8 018	1 260,1	3 705	97	4 205	10	98
Zlínský	11 226	1 896,7	5 731	264	5 253	113	129
Moravskoslezský	31 325	2 485,6	8 766	298	19 895	81	2 583
ČR	203 739	1 995,2	63 643	3 293	131 821	735	7 540

Struktura činnosti oddělení TRN (v %)

Struktura osob dispenzarizovaných pro vybrané diagnózy

